

گردآورنده
فاطمه صادقی
(دبیر ناحیه یک زنجان)

درس هفتم

علتهای
چهارگانه

• فلسفه 😊

ارسطویی

ارسطو

- ارسطو در قرن چهارم قبل از میلاد در **مقدونیه** به دنیا آمد. بیست سال شاگرد افلاطون بوده است.
- ارسطو سهم زیادی در شکل گیری اندیشه بشر داشته است.
- او به عنوان معلم اول تا قرن های متمادی مرجع نهایی مسایل علمی و فلسفی بود.
- روش فلسفی او به **مشاء** معروف شد.
- در عالم اسلام افرادی مانند کندی و فارابی و ابن سینا و خواجه نصیرالدین و در جهان مسیحیت توماس اکویناس همگی مشایبی بودند.

ادامه

- ارسطو یک فیلسوف واقع بین است و اولین چیزی که ذهن او را به خود مشغول نموده است **دگرگونی و تغییرات در عالم طبیعت** است. به اعتقاد او طبیعت در تمام ابعاد خویش همیشه در حال تغییر و دگرگونی است. او به عنوان یک فیلسوف طبیعت شناس در صدر است تا حرکات طبیعی را توجیه عقلانی کند و کلی ترین عواملی که در هر تغییر و حرکت موثر است را شناسایی کند.

علت های چهارگانه

○ ارسطو معتقد است برای پیدایش یک موجود و یا یک تغییر و تحول در طبیعت چهار علت لازم است

○ ۱. علت فاعلی

○ ۲. علت مادی

○ ۳. علت صوری

○ ۴. علت غایی

علت فاعلی

عاملی که با عمل خود چیزی را به وجود می آورد یا تغییر و تحولی را ایجاد می کند. مانند نقاشی که یک اثر هنری را خلق می کند یا هر سازنده ای محصولی را تولید می کند.

علت مادی

چیزی که جنس
موجود را تشکیل
می دهد مانند
خاک برای کوزه.
ماده تشکیل دهنده
هر موجودی را
علت مادی آن
موجود می نامند.

علت صوری

شکل ظاهری یا صورتی که یک موجود به خود می‌گیرد که از نوع و ماهیت آن پدیده حکایت دارد.

/ توضیح پیرامون علت صوری /

علت صوری همان شکل و فعلیت جدید است که یک شیء بالقوه در مراحل تغییر به دست می‌آورد.

علت غایی

هدف اصلی که هر موجودی برای آن هدف به وجود می آید و یا تغییر و تحول برای آن هدف ایجاد می شود در حقیقت کار برای آن انجام می شود.

از دیدگاه افلاطون علت صوری مانند علت های درونی یک پدیده هستند و علت های فاعلی و غایی علت های بیرونی یک پدیده به حساب می آیند

علت فاعلی

- در مصنوعات بشری علت فاعلی در ساخت مصنوعات بشری انسان است و علت فاعلی یک عامل خارجی است که در حرکت و تغییر اشیاء موثر است. ارسطو علت فاعلی حرکت و تغییرات را در طبیعت به یک عامل درونی نسبت می دهد و آن را از درون شیء تفسیر می کند.
- شیخ الرئیس ابوعلی سینا بعضی از حرکات و تغییرات را در اجسام به علت فاعلی بیرونی و در بعضی تغییرات علت فاعلی را به عامل درونی جسم نسبت می دهد.
- ارسطو پیروانش را یک نوع علت فاعلی درونی به علت مبدا حرکت و سکون در خود اشیاء در نظر می گیرد و آن را طبیعت جسم می نامد.

علت مادی

- علت مادی در نظر ارسطو مرحله استعداد در یک چیز است که تدریجا بر اثر دخالت یک علت فاعلی یا اثر طبیعت درونی خود به مرحله فعلیت می رسد.
- ماده یا هیولا وجود بالقوه و ماده اولیه است که در اثر تغییر و تحول به فعلیت جدید می رسد. مانند تخم مرغ که ماده اولیه جوجه است یعنی تخم مرغ قوه و استعداد جوجه شدن را دارد.

رابطه بین علت صوری و علت فاعلی

از دیدگاه ارسطو آن چه شدنی است ماده است و آنچه
بودنی است صورت است.

ماده و صورت همیشه با هم خواهند بود چون ماده در اثر
تغییر و حرکت صورتی جدید می گیرد و آن صورت جدید ماده
برای صورت جدید و به همین ترتیب صورتهای جدید خلق
می شوند....

ماده و صورت اموری نسبی هستند یعنی یک چیز ممکن
است در مقایسه با یک چیز ماده و قوه باشد و در مقایسه
با یک چیز دیگر صورت باشد. در حقیقت صورت همان فعلیت
جدید است که ماده در سیر حرکت به خود می گیرد.

طبیعت و علت صوری

منظور از طبیعت یک جسم یک مبدا درونی است که باعث حرکت و سکون در شی می شود.

ماده و صورت هردو مفاهیم نسبی هستند.

طبیعت هر جسم آن صورت نخستین است که جسم را به صورتی بالاتر پیش می برد.

در حقیقت صورت همان طبیعت است آن گاه که آن را به عنوان مبدا حرکت و سکون در شی در نظر بگیریم.

علت غایی

منظور از علت غایی آن است که کار برای آن انجام می شود یعنی هدف اصلی انجام کار.

از دیدگاه ارسطو طبیعت هر چیزی ماده آن را به سمت صورت و فعلیت جدید سوق می دهد و به همین ترتیب از صورتی به صورت جدیدتر تا به آخرین مرتبه کمالی که برای آن مقدر است برساند. این میل طبیعی در درون هر چیزی وجود دارد درست شبیه همان انگیزه و نیت که در ذهن انسان است عمل می کند. طبق نظر ارسطو کل جهان هستی هم رو به سوی مقصدی خاص در حرکت است. علت غایی در جهان هستی یک عامل آگاهانه و اصل سازمان دهنده است که برای همه موجودات نظم و هماهنگی هدف داری را تأمین می کند. از نظر ارسطو فیلسوف کسی است که به تفسیر جهان از افق علل اربعه بپردازد او فلسفه را دانشی می داند که درباره علل اولیه هستی بحث می کند.

نمونه سوالات امتحانات نهایی

روش فلسفی ارسطو چه بوده است و سه تن از پیروان مسلمان ارسطو را نام ببرید.

نقش و تاثیر ارسطو در دانش بشری چه بود است. ارسطو در قرن....می زیست و لقب او....بود

ارسطو شاگرد.....بود و روش فلسفی او.....نامیده شد.

ارسطو علم فیزیک را چگونه تعریف می کرد.

ارسطو به عنوان یک فیلسوف طبیعت شناس در صدد چه امری بود.

هدف ارسطو از شناخت طبیعت چه بود

علت صوری و علت غایی را تعریف کرده و برای هر یک مثال بیاورید

جوجه نسبت به تخم مرغ.....است و نسبت به مرغ.....است